

УДК 070.482(477.84)«18/19»

Тетяна Решетуа

кандидатка наук із соціальних
комунікацій, доцентка кафедри
журналістики

Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,

Оксана Кушнір

кандидатка наук із соціальних
комунікацій, доцентка кафедри
журналістики

Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

**ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ ЧАСОПИСИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ
КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ**

Дослідження історії регіональної релігійної преси – важлива складова студіювання літопису української журналістики, яке слугує духовному самопізнанню народу, формуванню його національної ідентичності. Ґрунтовне вивчення та критична оцінка релігійних видань потрібні для цілісного осмислення пресовидання, яке складається з локальних історій.

Упродовж означеного історичного періоду на Тернопіллі вийшли друком дванадцять видань різних християнських конфесій (греко-католицької, православної, протестантських). З-поміж них хронологічно першими були греко-католицькі.

Україномовне пресодрукування краю розпочав часопис «Одноднѣвка Бережанська», який з'явився 2 лютого 1886 року, виданий греко-католицьким священником Сильвестром Лепким з метою збору

коштів на руську (українську) бурсу в Бережанах.

Ілюстрований церковно-народний двотижневик греко-католицького спрямування «Посланникъ» виходив у Бережанах з квітня 1889 року по лютий 1911 року за редакцією греко-католицького отця Лева Джулинського. Чітко структурований часопис для широкого кола читачів і греко-католицького духівництва публікував у постійних («Кормъ духовний», «Притчѣ и приповѣсти», «Лѣтопись», «Вѣдомости», «Смѣхъ и правда») і тимчасових рубриках («Практика», «Господарство», «Адвокатській поради», «Переписка», «Дописи») статті релігійно-морального змісту, художні замальовки з життя галичан, різноматематичні просвітницькі статті та поради, розважальні матеріали. «Посланникъ» мав нечуваний на той час наклад у 5 тис. примірників і поширювався не лише в Галичині, а й на Буковині, Лемківщині, навіть у США.

Упродовж 1890–1911 років о. Л. Джулинський видавав накладом у 4 тис. примірників щомісячне освітньо-релігійне видання «Книжечки Миссійні», що пропагувало християнське виховання та просвіту народу, публікуючи невеликі прозові та віршовані тексти на релігійну чи дидактичну тематику, молитви, «образки» (світлинні та репродукції ікон). Особливу цінність мають краєзнавчі матеріали, які супроводжувалися фото чи малюнками. На думку бібліографа і пресознавця Івана-Мар'яна Кривецького, «Посланникъ» і «Книжечки Миссійні» «здобули собі читача у всьому краю» [3, с. 6].

Після тривалої перерви 1925 року у Бережанах гурток греко-католицьких священників видав кілька чисел місячника для найширших мас українського народу «Ластівка». У рубриках («Відділ оповідань», «Вісти зі світа», «Відділ релігійного освідомлення», «Веселий кутик») друкувалися різножанрові матеріали про необхідність підвищення національної свідомості, освіченості українців, соціальні проблеми селянства [1, с. 169–171].

У 1933–1936 роках виходив друком річник «Зарваниця», призначений для прочан до чудотворної ікони Зарваницької Божої Матері, який видавався місцевим греко-католицьким парохіальним урядом за редакцією греко-католицького священника із Підгаєць о. Ярослава Княгинського. Його було створено задля збору коштів на відбудову та впорядкування Зарваницької парафії та залучення паломників до відпустовго місця [2, арк. 14]. До активної участі у формуванні контенту видання залучалися прочани: часопис інформував про вислухані та задоволені прохання, розміщені у відповідних рубриках («Подяки за одержані ласки», «Подяки за вислухані молитви і одержані ласки», «Витяг з протоколу Парохіяльного уряду в Зарваниці», «Хроніка звілень», «Прощі з вдячності», «Надіслані листи» та інші). Також зміст часопису складали різножанрові публікації церковних діячів та прочан про віру, релігію, паломництво, церковні свята, твори красного письменства, що прославляли Богородицю. Кожне число містило світлини ікон Зарваницької Богоматері та Ісуса Христа, списки жертводавців та звіти про хід реконструкції відпустового місця.

Літопис греко-католицької періодики Тернопілля 1886–1936 років складає п'ять часописів, різних за накладом, автурою, метою і часом виходу. Найтривалішими видавничими проєктами не лише Тернопілля, а й усієї Східної Галичини того часу були двотижневик «Посланникъ» та місячник «Книжечки Миссійні», які виходили упродовж 23 і 22 років відповідно. Аналізовані видання відзначалися порівняно високим накладом (4–5, окремі числа до 10 тис. примірників). Їх зміст формували різножанрові публікації не лише духовно-релігійного характеру, але й практичні рекомендації соціального та ужиткового спрямування, художні твори. Значення означених часописів є визначальним як дієвого духовного стрижня

формування національної єдності на засадах християнської віри, релігійних та церковних традицій.

Література:

1. Галушко М. Українські часописи Тернополя і Тернопільщини (1886–1944 рр.): історико-бібліографічне дослідження / НАН України; ЛНБ ім. В. Стефаника ; Відділення «Науково-дослідний центр періодики»; відп. ред. Л. В. Снісарчук. Львів, 2008. 352 с.

2. Державний архів Тернопільської області.Ф.282. Підгаєцька повітова команда державної поліції Тернопільського воєводства. Оп. 1. Спр.174 (Розпорядження Тернопільської воєводської команди і донесення постерунків поліції про конфіскацію української націоналістичної літератури). 35 арк.

3. Кревецький І. Часописи Галицького Поділля : історико-бібліографічні матеріали з рр. 1882–1927. Часописи Поділля : історично-бібліографічний збірник з нагоди 150-ліття першої газети на Україні (1776–1926) та 10-ліття існування УС РР / склали М. Білинський, Н. Співачевський, та І. Кревецький ; за ред. В. Отамановського. Вінниця, 1927–28. С. 3–21.